

Tocqueville deel 1

Theo Meereboer
&
Petra Bolhuis

Maieutiek 2016 college-8

Amerika als voorbeeld van democratie

"Er bestaat namelijk een krachtige en legitieme hartstocht voor gelijkheid die alle mannen ertoe aanzet sterk en geacht te willen zijn. Deze hartstocht heeft de neiging de kleintjes tot het niveau van de groten te verheffen, maar het menselijk hart kent ook een perverse voorkeur voor de gelijkheid die de zwakken ertoe aanzet de sterken tot hun niveau te doen afdalen en die de mensen ertoe overhaalt gelijkheid in slaafsheid te verkiezen boven ongelijkheid in vrijheid. Niet dat volken met een democratisch sociaal bestel de vrijheid van nature verachten; zij hebben er juist een instinctieve voorkeur voor. Maar de vrijheid is niet het belangrijkste en permanente doel van hun streven; wat zij met een eeuwigdurende liefde beminnen is de gelijkheid; op de vrijheid storten zij zich, gedreven door onmiddellijke impulsen en een plotselinge aandrang, en als zij het doel missen, berusten zij; maar niets kan hun voldoening schenken zonder gelijkheid en zij zouden liever ten onder gaan dan die te verliezen.

(...) Volken kunnen dus twee grote politieke gevolgen trekken uit hetzelfde sociale bestel: deze gevolgen verschillen enorm van elkaar, maar vloeien beide voort uit hetzelfde feit" (blz. 70)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Vrijheid en gelijkheid

- Omgaan met vrijheid en gelijke rechten is moeilijk aan te leren.
- Grote politieke bedrijvigheid in Amerika en grote vrijheid, zij leren democratie in een tijd waarin er nog niet zoveel mis kan gaan. (261)
- Volk kan zich makkelijker vergissen dan een elite, maar corrigeert zichzelf ook (zie ook college 5)
- Despotisme hoort bij crisis, als het goed gaat dut men in en verliest de democratie.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Democratie en tirannie

- Er is gelijkheid én er is vrijheid.
- De organisatiestructuur is bottom up en de president wordt gekozen door de meerderheid via kiesmannen (zie voor hoe blz. 145-156)
- De burgers zijn politiek zeer actief en participeren in de rechtspraak en via associaties in de politiek.
- Toch ziet Tocqueville een risico namelijk de tirannie van de meerderheid.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Gevaar van de macht van de meerderheid

- "De meerderheid heeft in de Verenigde Staten dus een immense feitelijke en een bijna even grote opiniërende macht, en wanneer zij zich eenmaal achter een bepaalde zaak heeft geschaard, is er om zo te zeggen geen enkele hindernis meer die haar opmars kan tegenhouden of zelfs maar kan vertragen, en haar de tijd geeft om te luisteren naar de klachten van hen die *en passant* door haar worden vermorzeld.
- De gevolgen van deze situatie zijn funest en gevaarlijk voor de toekomst." (270)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Kracht van Amerika is haar zwakte

"En wat mij in Amerika het meest tegen de borst stuit, is niet de extreme vrijheid die er heerst, maar de weinige waarborgen die men er vindt tegen de tirannie.

Wanneer een man of een partij in de Verenigde Staten onrecht wordt aangedaan, tot wie wilt u dat hij zich wendt? Tot de publieke opinie? Die wordt gevormd door de meerderheid. Tot de wetgevende macht? Die vertegenwoordigt de meerderheid en gehoorzaamt die blindelings. Tot de uitvoerende macht? Die wordt benoemd door de meerderheid en dient haar slaafs. Tot de gewapende macht? Dat is niets anders dan de meerderheid onder de wapens. Tot de jury? De jury, dat is de meerderheid, bekleed met het recht vonnissen te vellen: zelfs de rechters worden in bepaalde deelstaten door de meerderheid gekozen. Hoe onbillijk en onredelijk de maatregel die u raakt ook is, u moet zich er dus aan onderwerpen." (274)

(Zie als voorbeeld de noot over negers op blz. 275)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Wie zorgt voor de publieke zaak in een democratie?

- “Mede ingegeven door zijn aristocratische wortels vraagt Tocqueville zich vooral af wat het lot van de publieke zaak, van de *res publica*, in een democratie is. Zelf definieert hij de publieke zaak als 'treating common affairs in common' (DA: 486), het gezamenlijk oplossen van gezamenlijke problemen. De publieke zaak veronderstelt dus dat er problemen zijn die mensen als gezamenlijke problemen ervaren. Bovendien moeten mensen bereid zijn om die problemen gezamenlijk op te lossen. Dat is in het geheel niet vanzelfsprekend. Is de democratische samenleving in staat om de kwaliteit van de publieke zaak te garanderen?” (Kruiter, blz. 96)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

De rol van associaties

- In Amerika is de tegenkracht tegen centralisatie van de macht de associatie.
- Op het moment dat de mogelijkheden om tot een associatie te komen grotendeels van geld afhankelijk worden lijkt vooral de gelijkheid daaronder te lijden, maar uiteindelijk lijdt de democratie eronder.
- Vandaag de dag spelen geld en lobbyisme een grote rol.
- De dominante partij krijgt alle macht en checks and balances verdwijnen.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Vrijheid

- Benjamin Constant (1767-1830)
- Vrijheid van de klassieken
 - Vrijheid om politieke soevereiniteit te hebben en invloed te hebben in de staat.
- Vrijheid van de modernen
 - Vrijheid van inmenging van de overheid in persoonlijke levenssfeer van het individu.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Berlin twee vormen van vrijheid

- Berlin 1958 *Two concepts of liberty*;
- Negatieve vrijheid = gebied van geen beperking/inmenging om dat te doen wat je wilt.
- Positieve vrijheid = wat of wie is de bron van waaruit iemand kan bepalen of je iets doet
- Groot verschil of je gelooft dat 'het goede leven' eenvormig is, of altijd in schurende pluraliteit gestalte zal krijgen.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Individualisme en centralisatie

- In democratie is er minder bereidheid om inspanning te leveren voor het vaderland. (244)
- “De rechtvaardigheid vormt dus de grens van het recht van elk volk.” (272)
- De revolutie begint met grote mannen die hun eer verspreiden over en niet ontnemen aan de natie. (279) maar individuen passen zich rap aan de meerderheid aan (280)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Vrijheid en gelijkheid

- In de vrijheid gaat men zich aanpassen aan de meerderheid; men wil verkozen of verkocht worden. De voortdurende bejubeling van zichzelf en elkaar maakt beter monddood dan tiran of inquisitie. (278)
- De meerderheid dwingt, juist als er welvaart is, af dat iedereen zich gelijk gedraagt. Als iemand last van iets heeft, wordt de wet te hulp geroepen.
- Wat Amerika als voordeel heeft is dat ze alleen een bestuurlijke centralisatie heeft en geen administratieve centralisatie heeft zoals Europa (284)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Politics of the households

- Wat ontstaat is verlies van publieke zaak en een democratie die gaat over “the politics of the household”
- Individualisme is kernbegrip van de democratie en kan strijd leveren tegen tirannie, maar kan in een democratie ook verworden tot egoïsme.
- Als het publieke vermengd wordt met het private dreigt dat te gebeuren

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Vandaag de dag

- De stem van een deel van het volk wordt niet meer vertegenwoordigd in het democratische krachtenveld.
- De rol van multinationals ondermijnt de democratie die op nationaal niveau georganiseerd is.
- Korte termijn eigenbelang wordt bediend door commercie die ook geen lange termijn eigenbelang heeft bij de publieke sfeer.
- Iedereen is nog relatief vrij binnen zijn negatieve vrijheid, maar dwingt - vanuit de gedachte van gelijkheid- anderen om zich op een wijze te gedragen die zijn belangen niet schaadt (claimcultuur)

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8

Veiligheid en vrijheid

- Waar in Amerika veel aandacht is voor negatieve vrijheid zien we dat er met een beroep op de veiligheid afstand van wordt genomen. Zo gauw er sprake is van oorlog in de breedste zin van het woord spreekt de federale macht en dus het leger.
- NSA, FBI, CIA hebben daardoor meer bevoegdheden dan in Europa mogelijk zou zijn.

Maieutiek 2016 Tocqueville college-8